

УДК 821.111 (73)

**ЖІНОЧІ ОБРАЗИ РОМАНУ
Г. ДЖЕЙМСА «WASHINGTON SQUARE»
У РАКУРСІ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ**

Генрі Джеймс є важливою та неординарною фігурою літературного процесу на зламі XIX-XX століть. Його романи та новели розглядають в контексті різних тенденцій англomовної прози цього періоду – як реалізму (особливо ранні твори автора), так і модернізму. Майстер психологічного роману, Г. Джеймс багато у чому випередив відкриття представників «високого» модернізму (Дж. Джойса, М. Пруста, В. Вулф та ін.) – мова йде, перш за все, про модерністський спосіб відображення дійсності – «потік свідомості» [1]. Також, важливим досягненням письменника став метод «точки зору», який потім застосовувало багато митців.

Проза Г. Джеймса представляє, на нашу думку, певний інтерес для дослідника проблеми гендеру – образи його творів характеризуються неоднозначністю у ракурсі психологізму, часто демонструють нетипову для представника своєї статі модель поведінки та логіку внутрішнього світу. Через них можна розглянути своєрідність гендерних ролей, питання функціонування гендерних стереотипів у західноєвропейському і американському суспільстві описаної доби тощо.

У якості матеріалу нашої розвідки було обраний один з ранніх романів Г. Джеймса «Washington Square» («Вашингтонська площа», 1880). Створена автором система образів у цій книзі відображає картину гендерних стосунків наприкінці XIX століття. У ході розгляду кожного образу роману перед читачем постає відповідний тип поведінки, пов'язаний з проблемою гендерної ідентичності.

У житті головної героїні книги Кетрін Слоупер умовно можна виділити чотири періоди: життя з батьком до зустрічі з коханим, знайомство з ним та

пробудження кохання, намагання відстояти своє почуття від посягань оточуючих, крах ілюзій і самотність. Кетрін ніхто не вважав привабливою, не дивлячись, навіть, на спадок батька. При цьому дівчина мала багато чеснот: вона була ніжною, шанобливою, слухняною й незмінно правдивою. До жіночого набору якостей автор додав маскулінну рису – відвертість. Ця особливість героїні буде допомагати їй відстоювати свої почуття, пережити крах ілюзій та прийняти самотність. До знайомства з коханим, щастям для Кетрін було бажання, щоб батько був нею задоволений. Поступово вона відчуває відчуженість батька і усвідомлює, що він її ніколи не розумів. Важкі часи переживає Кетрін, коли в її серці відбувається зіткнення почуття до Таунзенда з любов'ю до батька, який не схвалює вибір дівчини. Вона переживає наче роздвоєність, а потім відбувається своєрідне «відчуження» героїні, протистояння впливу оточуючого суспільства.

Спроба себе захистити, зберегти найцінніші для себе почуття реалізується у діях Кетрін через прояв типово фемінної поведінки – відсторонення. Нове сильне почуття змінює дівчину, вона переживає переоцінку цінностей. Ми спостерігаємо своєрідну еволюцію, внутрішнє зростання героїні: жіночі почуття завдяки своїй силі набувають чоловічої витримки. Таке переплетіння гендерних проявів надає персонажам твору свого роду «об'ємності».

Кохання оновлює внутрішній світ героїні. Лише це почуття стає змістом і сенсом її буття, робить її духовно наповненою, шляхетною. Кохання дарить їй спокій та впевненість у собі, намір переносити всі випробування. Заради коханого дівчина готова відмовитись від спадку, не підкоряється волі батька, стає байдужою до нього, залишається вірною своїм вистражданним почуттям. Наприкінці роману перед читачем стає оновлений образ головної героїні, якому властиві розум, духовна незалежність, моральна твердість. Відстоювання свого права на почуття змушує Кетрін свого роду «маскулінізуватися» – перш за все у духовній сфері свого життя. Вона виявляє силу волі і здатність на самопожертву. Небажання йти на компроміс з соціальною дійсністю, рішуча відмова підтримувати стосунки з людиною, яка колись зрадила її, – це прояв

твердості та принциповості, які частіше відносять до маскулінних ознак. Проте Кетрін приречена, багато у чому за власним бажанням, на долю жінки без можливості особистісної реалізації: «Catherine, meanwhile, in the parlor, picking up her morsel of fancywork, had seated herself with it again- for life, as it were» [3, с. 218]. Г. Джеймс об'єктивно розкриває характер і наслідки тих внутрішніх та зовнішніх конфліктів, які при цьому виникають у героїні з собою й оточуючими. Кетрін Слоупер зображується автором як довершена натура з цільним характером, в основі якої знаходиться синтез гендерних особливостей – вихованих з дитинства й набутих під час духовних випробувань.

Одним з виявів стилю Г. Джеймса є надання об'єктивної, причому декількома штрихами, характеристики персонажу. Ніщо в презентації героя не є зайвим: названі риси й факти або пояснюють минуле, або стануть при нагоді в майбутньому, коли розкриють, чому так чи інакше він поведився. Яскравою ілюстрацією такого методу у романі «Washington Square» є образ тітки Лавінії – місіс Пенімен. Цей персонаж наділений найбільш концентрованою жіночими рисами характеристикою, яка виявляється у її поведінці. Вона романтична й сентиментальна жінка, яка мала пристрасть до всіляких таємниць, відрізнялась винятковою добродушністю, витонченими манерами, схильністю до читання любовних романів, якоюсь безглуздою ухильністю і скритністю характеру. Особливість образу тітки Лавінії полягає у його незмінності впродовж розвитку дії, у справжній жіночності (в традиційному сенсі).

Образ місіс Пенімен представляє певну модель гендерної ідентичності у творі – суто фемінна постать легковажної особи, для якої реальність складається з уявних бажань. Все це разом набуває комічних форм в її поведінці. Комізм образу показаний через авторську оцінку, через вчинки героїні та ставлення до неї інших персонажів. Якщо порівняти два головних жіночих образи книги, то можна зробити висновок про їх полярність. Принцип антитези простежується на різних рівнях: у віці героїнь: юна племінниця – зріла тітка; у розвитку образу: динамічний у дівчини – статичний у зрілої жінки; в певній моделі гендерної ідентичності: фемінно-маскулінний у Кетрін Слоупер –

фемінний у місіс Пенімен.

Представлений аналіз жіночих образів роману Г. Джеймса «Washington Square» показав тісний зв'язок з цілим комплексом морально-етичних питань, відповіді на які можна дати через шлях встановлення гендерної ідентичності. Інтерес викликають і чоловічі характери книги, в яких виявляється певна проблемність у гендерному відношенні. Їх дослідження складає перспективу розробки теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селитрина Т. Л. Г. Джеймс и проблемы английского романа 1880-1890 гг. Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. 128 с.
2. Словарь гендерных терминов / под ред. А. А. Денисовой. Москва: Информация XXI век, 2002. 256 с.
3. James H. Washington Square. Київ: Знання, 2015. 221 с.

В. О. Андрущенко

Бахмут

УДК 81'42

ЛІНГВІСТИЧНІ ТАКТИКИ ДЕКОДУВАННЯ МАКРОСМИСЛУ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

На ранніх етапах розвитку поняття «текст» представлено як лінгвістичне поняття з переліком термінологічних значень, таких як: «дискурс», «складне синтаксичне ціле» тощо. Отримавши структурно-граматичний опис, така багатовимірною величиною, як текст, представляла собою один з об'єктів лінгвістичного дослідження, що призвело до становлення самостійної наукової дисципліни – лінгвістики тексту. Відтак, аналіз текстової одиниці здійснювався крізь призму певних підходів у дослідженні текстового цілого:

- 1) структурно-граматичний – формальні засоби та різновиди зв'язності (когезія) тексту (Р. Де Богранд, Р. Гасан, В. Дресслер та ін.);
- 2) семантичний – смислова близькість слів, семантичний повтор як вияв